

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2026. № 3.
ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.3.56>

УДК 657

Т. П. Боднар,

д. е. н., професор кафедри обліку і оподаткування,

ПВНЗ «Вінницький фінансово-економічний університет»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5945-2306>

О. І. Кулик,

аспірант, ПВНЗ «Вінницький фінансово-економічний університет»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-7451-2716>

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ ВИМІРИ

T. Bodnar,

Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Accounting and

Taxation, Vinnytsia Financial and Economic University

O. Kulyk,

Postgraduate Student, Vinnytsia Financial and Economic University

INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN THE FORMATION OF ETHICAL STANDARDS IN ACCOUNTING: INSTITUTIONAL AND PRACTICAL DIMENSIONS

У статті досліджено роль міжнародних організацій у формуванні та стандартизації етичних принципів бухгалтерського обліку в умовах глобалізації фінансових ринків. Проаналізовано діяльність IFAC, IESBA, IASB, Світового банку, OECD та UNCTAD як ключових суб'єктів формування глобальної архітектури професійної етики. Визначено основні механізми їх впливу, зокрема нормативне регулювання, моніторинг відповідності стандартам, професійну сертифікацію та освітню діяльність. Узагальнено класифікацію етичних ризиків у бухгалтерській діяльності та систематизовано сфери інституційного впливу міжнародних організацій. Обґрунтовано, що ефективність міжнародної етичної стандартизації залежить від рівня інтеграції стандартів у національні правові системи, дієвості професійного нагляду та розвитку корпоративної культури. Запропоновано напрями підвищення результативності етичного регулювання через посилення інституційного контролю, удосконалення професійної освіти та впровадження цифрових інструментів прозорості.

The article examines the role of international organizations in shaping and standardizing ethical principles in accounting within the context of globalized financial markets. The study analyzes the activities of IFAC, IESBA, IASB, the World Bank, OECD, and UNCTAD as key actors in the formation of a global ethical regulatory architecture. Particular attention is paid to the mechanisms through which these institutions influence professional conduct, including normative standard-setting, monitoring and assessment procedures (such as the ROSC program), professional certification requirements, and educational frameworks.

The paper systematizes ethical risks inherent in accounting practice and presents a classification reflecting their personal, organizational, and institutional dimensions. A matrix of institutional influence is proposed to illustrate the differentiated impact of international organizations across regulatory, educational, supervisory, and governance domains. The analysis demonstrates that ethical

regulation in accounting extends beyond formal compliance and operates as a multidimensional institutional process. It is argued that international standards contribute to reducing information asymmetry and strengthening transparency, yet their practical effectiveness varies across jurisdictions. Differences in institutional maturity, regulatory enforcement, and professional culture significantly affect the real implementation of ethical norms. Furthermore, the interaction between global regulatory frameworks and domestic governance systems determines the degree to which ethical standards are internalized in professional practice.

The findings suggest that the effectiveness of international ethical standardization largely depends on the level of integration of global standards into national legal systems, the strength of professional oversight mechanisms, and the development of corporate ethical culture. The study concludes that international standards function primarily as a framework of indirect regulation, the practical impact of which is conditioned by domestic institutional capacity and enforcement quality.

Ключові слова: професійна етика, бухгалтерський облік, міжнародні організації, етичні стандарти, інституційний вплив, фінансова звітність, професійна відповідальність.

Keywords: professional ethics, accounting regulation, international organizations, ethical standards, institutional influence, financial reporting, governance.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Умови глобалізації фінансових ринків актуалізують необхідність формування єдиних етичних стандартів бухгалтерського обліку як передумови забезпечення достовірності фінансової звітності та підвищення довіри до неї. Незважаючи на розроблення міжнародними організаціями комплексної системи професійних кодексів і стандартів, їх практична імплементація в національних системах

залишається нерівномірною та часто формальною. Це зумовлює потребу в науковому осмисленні механізмів інституційного впливу міжнародних організацій на формування етичної поведінки бухгалтерів. Вирішення цієї проблеми має важливе значення для підвищення прозорості фінансової інформації та зміцнення інституційної стабільності економічних систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика професійної етики в бухгалтерському обліку набула особливої актуальності після корпоративних скандалів початку XXI століття, що спричинило переосмислення ролі бухгалтерської професії у забезпеченні довіри до фінансової звітності. Зокрема, Г. Д. Карнегі та С. Дж. Нейпір [1] досліджують трансформацію образу бухгалтера після справи Enron та підкреслюють необхідність посилення етичної відповідальності як передумови відновлення легітимності професії.

Інституційний вимір міжнародного регулювання розкрито у роботах П. А. Россмана [11], який аналізує мережеву структуру управління IASB та взаємодію міжнародних акторів у процесі формування стандартів, а також С. С. Лая [2], який досліджує програму ROSC Світового банку як механізм впливу на національні системи бухгалтерського обліку та аудиту.

Проблеми практичної імплементації міжнародних етичних стандартів у країнах, що розвиваються, розглядають М. Лампорт та Т. Субаройєн [12], які акцентують увагу на розриві між формальним прийняттям норм і їх реальним застосуванням. Подібний підхід простежується у дослідженні С. Гамфрі, П. Мардіні та Б. О'Дваєра [10], де аналізується вплив IFAC на трансформацію міжнародного регуляторного середовища.

Отже, сучасні дослідження розглядають етичну стандартизацію як багаторівневий процес, що поєднує нормативні, інституційні та поведінкові аспекти, однак потребує подальшого узагальнення механізмів впливу міжнародних організацій на професійну практику бухгалтерів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження ролі міжнародних організацій у формуванні та стандартизації

етичних принципів бухгалтерського обліку в умовах глобалізації фінансових ринків. Для досягнення поставленої мети передбачено визначити механізми інституційного впливу міжнародних структур, систематизувати сфери їх дії та оцінити проблеми імплементації етичних стандартів у національній практиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобалізація фінансових ринків та інтеграція капіталу зумовили трансформацію бухгалтерського обліку з національного регуляторного механізму у складову глобальної інфраструктури довіри, що актуалізує потребу у стандартизації етичних принципів професії.

Фінансові скандали початку XXI століття засвідчили, що формальна відповідність стандартам звітності не гарантує добросовісності професійної поведінки, що поставило під сумнів легітимність бухгалтерської інформації [1].

Проблема довіри до фінансової звітності має макроекономічний вимір, оскільки якість облікової інформації впливає на інвестиційні рішення, вартість капіталу та фінансову стабільність, що підтверджується емпіричними дослідженнями впливу міжнародних стандартів [2].

У відповідь на ці виклики міжнародні інституції такі як IFAC, IESBA, IASB, Світовий банк, OECD та UNCTAD сформували комплекс нормативних і методичних інструментів, спрямованих на уніфікацію етичних вимог та підвищення прозорості фінансової звітності [3; 4; 5].

Водночас ефективність міжнародної етичної стандартизації залежить від інституційної спроможності держав та реального дотримання норм, що зумовлює необхідність наукового аналізу ролі міжнародних організацій у формуванні та імплементації етичних принципів бухгалтерського обліку.

Професійна етика в бухгалтерському обліку формується як система нормативно закріплених і неформальних правил поведінки, що регулюють діяльність фахівців у процесі підготовки, обробки та подання фінансової інформації. У міжнародній практиці вона інституціоналізується через

професійні кодекси, стандарти та рекомендації, які визначають межі допустимої професійної поведінки та спрямовані на забезпечення суспільної довіри до результатів облікової діяльності [3]. У цьому контексті етика виступає не лише моральною категорією, а й елементом регуляторної інфраструктури фінансових ринків.

Концептуально професійна етика базується на фундаментальних принципах чесності, об'єктивності, професійної компетентності, належної ретельності, конфіденційності та професійної поведінки, які закріплені у Міжнародному кодексі етики професійних бухгалтерів. Зазначені принципи виконують функцію нормативних орієнтирів, що спрямовують процес професійного судження та обмежують можливості опортуністичної поведінки в умовах інформаційної асиметрії [3; 6]. Етичні стандарти формують основу для прийняття рішень у ситуаціях, не врегульованих безпосередньо формальними правилами.

Етика бухгалтерської професії тісно пов'язана з якістю облікової інформації, оскільки саме на рівні професійного судження виникають ризики маніпулювання показниками, вибіркового розкриття інформації або свідомого викривлення фінансових результатів. Дослідження наслідків корпоративних скандалів засвідчують, що більшість порушень була пов'язана не з відсутністю стандартів, а з їх цілеспрямованим обходом або формальним дотриманням без урахування етичної сутності вимог [1]. У цьому сенсі професійна етика виступає інструментом обмеження так званого «креативного обліку», який формально може відповідати нормативним вимогам, але суперечить принципу достовірного подання, що зумовлює необхідність систематизації основних видів етичних ризиків у професійній діяльності бухгалтерів який ми систематизували в Табл. 1.

Наведена класифікація свідчить, що етичні ризики в бухгалтерській діяльності мають комплексний характер і формуються під впливом особистісних, організаційних та інституційних чинників, що потребує системного підходу до їх попередження та контролю.

Таблиця 1. Класифікація етичних ризиків у бухгалтерській діяльності.

Група ризиків	Вид ризику	Характеристика	Потенційні наслідки	Міжнародні механізми протидії
Професійні	Конфлікт інтересів	Залежність від роботодавця	Викривлення звітності	Кодекс IESBA
Інформаційні	Маніпуляція даними	Свідоме спотворення	Втрата довіри	IFRS, ISA
Організаційні	Тиск менеджменту	Примус до порушень	Репутаційні втрати	OECD Principles
Інституційні	Слабкий контроль	Формальний нагляд	Корупційні ризики	ROSC

Джерело: систематизовано автором на основі джерел [3;4;6-9]

Емпіричні дослідження міжнародної практики підтверджують, що рівень дотримання етичних норм прямо впливає на ступінь довіри до фінансової звітності та ефективність функціонування ринків капіталу. Зокрема, аналіз програм Світового банку з оцінювання національних систем обліку демонструє, що країни з розвиненою професійною етикою характеризуються вищими показниками прозорості та інвестиційної привабливості [2]. Водночас формальне запровадження кодексів етики без належного інституційного забезпечення не забезпечує аналогічного ефекту.

У ширшому економічному контексті професійна етика бухгалтерів виконує функцію зниження інформаційної асиметрії між учасниками ринку, що сприяє стабільності фінансових відносин і зменшенню транзакційних витрат. Порушення етичних норм, навпаки, підвищує рівень корупційних ризиків, послаблює механізми корпоративного контролю та негативно впливає на інвестиційний клімат [4; 7]. У цьому аспекті етика виступає складовою ширшої системи економічної відповідальності бізнесу перед суспільством.

Особливе значення має взаємозв'язок професійної етики з інституційною стійкістю суб'єктів господарювання та фінансових систем загалом. Дотримання етичних стандартів сприяє формуванню передбачуваного інформаційного середовища, у якому управлінські та інвестиційні рішення ґрунтуються на достовірних даних, а не на спотворених сигналах. Відповідно, професійна етика виступає не лише індивідуальною

характеристикою фахівця, а й системним фактором забезпечення стабільності економічних процесів.

Теоретичний аналіз свідчить, що професійна етика в бухгалтерському обліку має багаторівневий характер і поєднує нормативний, поведінковий та інституційний виміри. Вона впливає на якість облікової інформації, формування довіри до фінансової звітності та ефективність функціонування ринків, що зумовлює її ключову роль у сучасній системі міжнародного бухгалтерського регулювання.

Формування глобальної системи етичного регулювання бухгалтерської професії відбувається за участю низки міжнародних організацій, які виконують функції нормотворення, координації та методичного супроводу національних систем обліку. Їхня діяльність спрямована на уніфікацію професійних стандартів, підвищення прозорості фінансової інформації та зміцнення довіри до результатів облікової діяльності в міжнародному економічному просторі [11].

Центральну роль у сфері етичної стандартизації відіграє Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC) та створена в її структурі Рада з міжнародних стандартів етики для бухгалтерів (IESBA). Саме ці інституції розробляють і постійно оновлюють Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів, який визначає фундаментальні принципи професійної поведінки та вимоги до незалежності, об'єктивності й належної ретельності [3]. Кодекс має універсальний характер і використовується як базовий орієнтир для національних професійних організацій, систем сертифікації та дисциплінарної практики.

Особливістю діяльності IFAC та IESBA є поєднання нормативного впливу з механізмами професійної самоорганізації. З одного боку, Кодекс етики не має прямої юридичної сили, з іншого – його положення інтегруються у правила членства, вимоги до сертифікації та процедури професійного контролю. Це забезпечує поширення етичних стандартів через мережу

професійних асоціацій та освітніх інститутів, формуючи систему непрямого регулювання [10].

Важливим елементом глобальної архітектури бухгалтерського регулювання є Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB), яка розробляє Міжнародні стандарти фінансової звітності та Концептуальну основу фінансової звітності. Хоча IASB безпосередньо не формує етичні кодекси, його стандарти закріплюють принципи добросовісного подання, нейтральності та професійного судження, що мають виразний етичний зміст [IASB, 2023]. Через ці вимоги етичний вимір інтегрується у технічну систему фінансової звітності.

Аналіз мережі управління IASB свідчить, що процес розроблення стандартів відбувається за участю широкого кола міжнародних акторів, зокрема Світового банку, OECD, центральних банків та регуляторних органів, що посилює інституційний вплив стандартів на національні системи обліку [11]. У результаті МСФЗ функціонують не лише як технічні норми, а й як інструмент формування єдиних професійних цінностей.

Суттєву роль у поширенні етичних стандартів відіграє Світовий банк через програму Reports on the Observance of Standards and Codes (ROSC), яка передбачає комплексне оцінювання національних систем бухгалтерського обліку та аудиту. У межах цієї програми аналізується рівень відповідності стандартам IFRS, ISA та вимогам IFAC, а результати використовуються як підґрунтя для рекомендацій щодо реформ [2; 5]. В даному контексті, ROSC виступає інструментом інституційного тиску, що стимулює адаптацію міжнародних етичних норм на національному рівні.

Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) формує етичний контекст бухгалтерської діяльності через принципи корпоративного управління, які містять вимоги щодо прозорості фінансової звітності, незалежності аудиту та відповідальності керівництва [4]. Зазначені принципи інтегруються у національні регуляторні системи та використовуються як

орієнтир для реформування корпоративного сектору, особливо в країнах з перехідною економікою.

Додатковий вимір етичної стандартизації забезпечується діяльністю Конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), яка через Міжурядову робочу групу експертів з міжнародних стандартів обліку та звітності (ISAR) розробляє рекомендації щодо нефінансової та сталого розвитку звітності. Документи UNCTAD пов'язують бухгалтерську інформацію з цілями сталого розвитку, підкреслюючи соціальну та екологічну відповідальність бізнесу [UNCTAD, 2019]. У такий спосіб етичні вимоги виходять за межі традиційної фінансової звітності.

У сфері аудиту ключову роль відіграє Рада з міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості (IAASB), яка розробляє Міжнародні стандарти аудиту. Вони тісно пов'язані з Кодексом етики IESBA та визначають вимоги до незалежності, професійного скептицизму й відповідальності аудиторів [9]. Через аудит відбувається практична перевірка дотримання етичних норм у процесі формування фінансової звітності, що зумовлює необхідність узагальнення сфер впливу основних міжнародних інституцій у системі етичної стандартизації бухгалтерського обліку. Узагальнення подібно в Табл. 2.

Таблиця 2. Сфери впливу міжнародних організацій у системі етичної стандартизації

Організація	Нормотворення	Моніторинг	Освіта	Контроль	Корпоративна етика
IFAC/IESBA	+++	+	+++	++	+
IASB	+++	—	+	+	++
World Bank	+	+++	+	++	+
OECD	++	+	+	+	+++
UNCTAD	+	+	++	—	+++

Примітка: +++ — високий вплив, ++ — середній, + — обмежений.

Джерело: систематизовано автором на основі джерел [3;4;6-9]

Подані у таблиці дані свідчать про диференційований характер впливу міжнародних організацій, що проявляється у поєднанні нормативних, контрольних, освітніх та інституційних механізмів формування професійної етики.

Узагальнюючи, слід зазначити, що міжнародні організації формують багаторівневу систему етичної стандартизації, яка поєднує професійне саморегулювання, технічне нормотворення та інституційний контроль. Їхній вплив реалізується через кодекси, стандарти, програми оцінювання та механізми сертифікації, що забезпечує поширення єдиних етичних орієнтирів у глобальному економічному просторі. Водночас відсутність прямої юрисдикції зумовлює залежність ефективності цієї системи від національних інституцій та професійної культури, що потребує подальшого аналізу в межах наступних розділів.

Вплив міжнародних організацій на етичну поведінку бухгалтерів реалізується переважно через систему непрямих регуляторних інструментів, які поєднують нормативне, інституційне та освітньо-методичне регулювання. На відміну від національних органів влади, міжнародні інституції не володіють прямими примусовими повноваженнями, однак формують середовище, у межах якого дотримання етичних стандартів стає необхідною умовою професійної легітимності [11].

Провідним механізмом впливу є нормативне регулювання, що здійснюється шляхом розроблення міжнародних кодексів, стандартів та рекомендацій. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів, підготовлений IESBA, встановлює універсальні вимоги до професійної поведінки та використовується як базовий документ для національних професійних організацій [3]. Аналогічну роль у сфері звітності та аудиту відіграють стандарти IASB та IAASB, які інтегрують етичні принципи у технічні процедури обліку й контролю [9].

Важливим інструментом інституційного впливу є система міжнародного моніторингу та оцінювання національних облікових систем. Програма Світового банку ROSC передбачає комплексний аналіз відповідності стандартам IFRS, ISA та вимогам IFAC, а її результати використовуються при формуванні рекомендацій щодо реформування фінансового сектору [2; 5]. У межах цього механізму формується ефект

«м'якого примусу», за якого дотримання етичних стандартів стає умовою доступу до міжнародної фінансової та технічної підтримки.

Суттєвим каналом поширення етичних норм є система професійної сертифікації та членства у міжнародних організаціях. Участь у програмах IFAC та афілійованих інституціях передбачає виконання встановлених вимог щодо етичної поведінки, підвищення кваліфікації та проходження процедур контролю якості [10]. Це стимулює національні професійні спільноти до адаптації міжнародних стандартів і формує механізм саморегулювання.

Освітньо-методичний вплив реалізується через стандарти підготовки бухгалтерів, програми безперервного професійного розвитку та методичні рекомендації. Міжнародні організації встановлюють вимоги до змісту навчальних програм, у яких етичні дисципліни займають дедалі вагоміше місце. Такий підхід сприяє формуванню професійних цінностей на етапі підготовки фахівців та зменшує ризики опортуністичної поведінки в майбутній практиці [3].

Додатковим механізмом впливу є інтеграція етичних вимог у систему корпоративного управління та звітності сталого розвитку. Принципи OECD та рекомендації UNCTAD передбачають посилення відповідальності керівництва за достовірність фінансової інформації та розкриття нефінансових показників, що підвищує значущість етичних стандартів у корпоративній політиці [4; UNCTAD, 2019]. У цьому контексті етика розглядається як елемент загальної стратегії сталого розвитку підприємств.

Водночас ефективність зазначених механізмів значною мірою залежить від рівня їхньої інтеграції у національні правові та інституційні системи. За відсутності належного контролю та професійної відповідальності міжнародні стандарти можуть набувати формального характеру, не впливаючи суттєво на реальну практику [12]. Це свідчить про необхідність поєднання міжнародних рекомендацій із внутрішніми механізмами нагляду та мотивації, що відображено у матриці інституційного впливу міжнародних організацій на етичну поведінку бухгалтерів на рис. 1.

Рівень / Організація	IFAC	IASB	WB	OECD	UNCTAD
Нормативний					
Освітній					
Контрольний					
Інституційний					

Примітка. Інтенсивність впливу відображено за градацією від низького (червоний) до високого (зелений).

Рис. 1. Матриця інституційного впливу міжнародних організацій на етичну поведінку бухгалтерів.

Джерело: систематизовано автором на основі джерел [3;4;6-9]

Наведена матриця демонструє, що результативність етичної стандартизації формується внаслідок взаємодії нормативних, освітніх, контрольних та інституційних каналів впливу, жоден із яких не забезпечує сталого ефекту ізольовано.

Механізми впливу міжнародних організацій на формування етичних норм бухгалтерського обліку мають комплексний характер і охоплюють нормативне регулювання, моніторинг, професійну сертифікацію, освітню діяльність та корпоративне управління. Їхня взаємодія забезпечує поширення єдиних етичних орієнтирів, проте не гарантує автоматичного дотримання стандартів без належної національної підтримки та професійної культури.

Незважаючи на формування розгалуженої системи міжнародних етичних стандартів, їх практична реалізація на національному рівні залишається нерівномірною та суперечливою. У багатьох країнах запровадження міжнародних кодексів і стандартів обмежується їх формальним закріпленням у нормативних документах без належної інтеграції у повсякденну професійну практику [12]. У результаті виникає розрив між задекларованими принципами та реальною поведінкою фахівців.

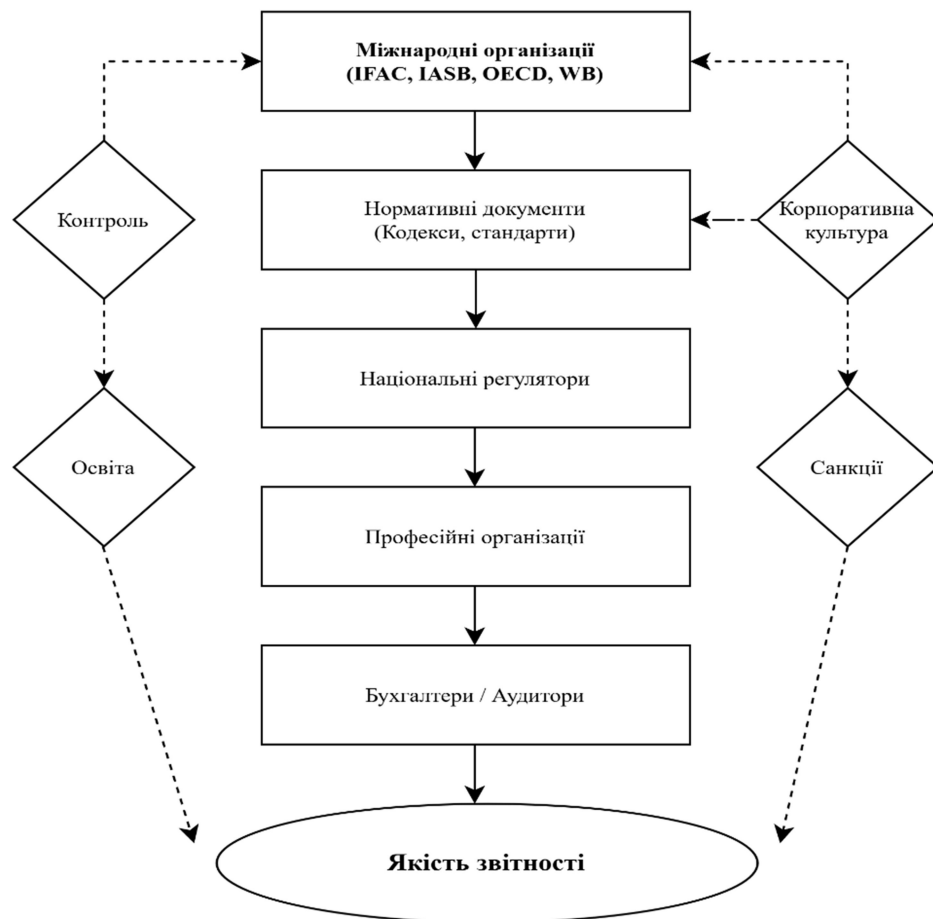

Рис. 2. Механізм трансляції міжнародних етичних стандартів у національну практику.

Джерело: систематизовано автором на основі джерел [1;7]

Однією з ключових проблем є інституційна слабкість систем професійного нагляду та дисциплінарної відповідальності. За відсутності ефективних механізмів контролю дотримання етичних норм професійні кодекси втрачають регуляторну функцію і перетворюються на декларативні документи. Дослідження програм ROSC засвідчують, що в багатьох країнах рекомендації міжнародних організацій реалізуються вибірково та без належного моніторингу результатів [2; 5].

Суттєвим обмеженням ефективності етичної стандартизації є вплив національного інституційного та культурного середовища. Рівень правової культури, поширеність корупційних практик і традиції корпоративного управління визначають реальні межі застосування міжнародних норм. Порівняльні дослідження демонструють, що в країнах з високим рівнем

корупційних ризиків формальне впровадження стандартів не супроводжується зростанням прозорості [7].

Проблеми імплементації посилюються економічним та організаційним тиском на бухгалтерів і аудиторів з боку власників та менеджменту. В умовах конкуренції, фінансових обмежень і загрози втрати роботи професіонали можуть бути змушені йти на компроміси між етичними вимогами та інтересами роботодавців. Як наслідок, етичні стандарти поступаються місцем практикам, орієнтованим на короткострокові вигоди, що підриває довіру до фінансової звітності [1].

Додатковим чинником є нерівномірний рівень професійної підготовки та доступу до якісних освітніх ресурсів. У багатьох країнах програми підвищення кваліфікації недостатньо інтегрують етичні аспекти у фахову підготовку, що знижує здатність спеціалістів застосовувати міжнародні стандарти в складних практичних ситуаціях [3]. За таких умов етичні норми сприймаються як формальні вимоги, а не як елемент професійної ідентичності.

Важливою проблемою є також фрагментарність регуляторного середовища, коли міжнародні рекомендації співіснують із суперечливими національними нормами та адміністративними практиками. Це створює умови для регуляторного арбітражу, за якого суб'єкти господарювання вибірково застосовують ті вимоги, які є для них менш обтяжливими [4]. У результаті знижується узгодженість етичного регулювання та його практична результативність.

Таким чином, проблеми імплементації міжнародних етичних стандартів зумовлені поєднанням інституційних, культурних, економічних та освітніх факторів. Формальне прийняття міжнародних норм без створення дієвих механізмів контролю, мотивації та професійної підтримки не забезпечує їх реального впливу на практику бухгалтерського обліку. Подолання зазначених обмежень потребує комплексного підходу, що поєднує міжнародні рекомендації з національними інституційними реформами.

Підвищення результативності міжнародної етичної стандартизації потребує переходу від формального запровадження нормативних документів до формування цілісної системи професійної відповідальності та контролю. Передусім ідеться про посилення інституційної спроможності національних органів регулювання та професійних організацій, які мають забезпечувати практичне виконання положень міжнародних кодексів і стандартів [3; 4].

Одним із ключових напрямів удосконалення є розвиток ефективних механізмів професійного нагляду та дисциплінарної відповідальності. Створення прозорих процедур розгляду порушень, незалежних наглядових органів та системи санкцій сприяє підвищенню рівня дотримання етичних вимог і зменшенню опортуністичної поведінки. Міжнародний досвід засвідчує, що саме інституційно забезпечений контроль є вирішальним чинником трансформації формальних норм у реальну практику [10].

Важливу роль у підвищенні ефективності етичної стандартизації відіграє інтеграція етичних принципів у систему професійної освіти та безперервного розвитку бухгалтерів. Навчальні програми мають орієнтуватися не лише на засвоєння технічних стандартів, а й на розвиток навичок етичного аналізу, професійного судження та відповідального прийняття рішень у складних ситуаціях [3]. Такий підхід сприяє формуванню стійкої професійної ідентичності, заснованої на принципах доброчесності.

Перспективним напрямом є використання цифрових технологій для посилення прозорості та контролю у сфері бухгалтерського обліку. Автоматизація облікових процесів, застосування аналітичних платформ, блокчейн-рішень та інструментів безперервного аудиту зменшують можливості маніпулювання даними та підвищують підзвітність професійної діяльності. Водночас ефективність цифрових інструментів залежить від їх інтеграції з етичними стандартами та нормативними вимогами [4].

Суттєвим чинником підвищення результативності етичної стандартизації є посилення відповідальності керівництва підприємств за формування етичної корпоративної культури. Принципи OECD та

рекомендації UNCTAD наголошують на необхідності впровадження внутрішніх кодексів поведінки, систем комплаєнсу та механізмів захисту викривачів порушень [4; 8]. За таких умов етичні вимоги перестають бути виключно індивідуальною відповідальністю бухгалтера і стають елементом корпоративного управління.

Важливим напрямом є також удосконалення взаємодії між міжнародними організаціями та національними регуляторами. Узгодження стандартів, обмін кращими практиками та спільні програми моніторингу сприяють зменшенню фрагментарності регуляторного середовища та підвищенню узгодженості етичних вимог [5]. Особливого значення це набуває для країн з перехідною економікою, де інституційні обмеження ускладнюють імплементацію міжнародних норм.

Враховуючи вищесказане, підвищення ефективності етичної стандартизації бухгалтерського обліку можливе лише за умови комплексного поєднання нормативного регулювання, інституційного контролю, якісної освіти, цифрових інструментів та розвитку корпоративної культури. Такий підхід дозволяє трансформувати міжнародні рекомендації у дієвий механізм забезпечення доброчесності та прозорості фінансової інформації.

Висновки. У статті обґрунтовано, що міжнародні організації відіграють ключову роль у формуванні глобальної системи етичної стандартизації бухгалтерського обліку, забезпечуючи розроблення кодексів професійної поведінки, стандартів фінансової звітності та аудиту, а також механізмів моніторингу їх дотримання. Доведено, що вплив IFAC, IESBA, IASB, Світового банку, OECD та UNCTAD реалізується переважно через інструменти непрямого регулювання, включаючи нормативне закріплення принципів, професійну сертифікацію, освітні вимоги та інституційний моніторинг.

Систематизація етичних ризиків у бухгалтерській діяльності показала їх багаторівневий характер, що охоплює особистісні, організаційні та інституційні чинники. Побудована матриця інституційного впливу

підтвердила диференційований характер участі міжнародних організацій у формуванні етичних норм, де нормативний та інституційний компоненти відіграють визначальну роль.

Встановлено, що формальне впровадження міжнародних стандартів не гарантує їх ефективної реалізації у національній практиці за відсутності дієвих механізмів професійного нагляду, відповідальності та належного рівня корпоративної культури. Отже, результативність етичної стандартизації визначається не лише якістю міжнародних нормативних документів, а й інституційною спроможністю держав та професійних спільнот забезпечити їх реальне застосування.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на кількісну оцінку впливу етичних стандартів на показники якості фінансової звітності та інвестиційної привабливості в різних юрисдикціях.

Література

1. Carnegie G. D., Napier C. J. Traditional accountants and business professionals: Portraying the accounting profession after Enron . *Accounting, Organizations and Society*. 2010. Vol. 35, №. 3. P. 360–376. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.aos.2009.09.002>
2. Lai C. C. Global financial regulation and the significance of international accounting and auditing standards – An empirical analysis of the World Bank's ROSC program. *ProQuest*, 2012. URL: <https://search.proquest.com/openview/8d6a2487c5a227608a6a82fa378265e8/1>
3. IFAC. Handbook of the International Code of Ethics for Professional Accountants. International Ethics Standards Board for Accountants, 2023. URL: <https://www.ethicsboard.org/publications/international-code-ethics-professional-accountants>
4. OECD. G20/OECD Principles of Corporate Governance. 2015. URL: <https://www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance/>

5. World Bank. Reports on the Observance of Standards and Codes (ROSC) – Accounting & Auditing. 2023. URL: <https://www.worldbank.org/en/programs/rosc>
6. IASB. Conceptual Framework for Financial Reporting. IFRS Foundation, 2023. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/conceptual-framework/>
7. Transparency International. Corruption Perceptions Index 2022. 2022. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>
8. UNCTAD. ISAR Guidance on Core Indicators for Entity Reporting. 2019. URL: <https://unctad.org/publication/guidance-core-indicators-entity-reporting>
9. IAASB. International Standards on Auditing. 2022. URL: <https://www.iaasb.org/publications/international-standards-auditing>
10. Humphrey C., Mardini P., O'Dwyer B. Reshaping an issue-based field: Assessing the impact of IFAC on the global development aid agenda . *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 2025. Vol. 38, №. 1. URL: <https://www.emerald.com/aaaj/article/38/1/381/1244862>
11. Rossman P. A. Defining the International Accounting Standard Board's governance network. *ProQuest*, 2009.
12. Lamport M., Soobaroyen T. Challenges in promoting and enforcing international ethical standards in emerging economies. *Research on Accounting and Ethics*. Edward Elgar, 2023. URL: <https://www.elgaronline.com/edcollchap/book/9781800881020/book-part-9781800881020-27.xml>

References

1. Carnegie, G. D. and Napier, C. J. (2010), “Traditional accountants and business professionals: Portraying the accounting profession after Enron”, *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 35, no. 3, pp. 360–376. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.aos.2009.09.002>

2. Lai, C. C. (2012), “Global financial regulation and the significance of international accounting and auditing standards – An empirical analysis of the World Bank's ROSC program”, ProQuest, available at: <https://search.proquest.com/openview/8d6a2487c5a227608a6a82fa378265e8/1> (Accessed 05 March 2026).
3. IFAC. (2023), “Handbook of the International Code of Ethics for Professional Accountants”, International Ethics Standards Board for Accountants, available at: <https://www.ethicsboard.org/publications/international-code-ethics-professional-accountants> (Accessed 05 March 2026).
4. OECD. (2015), “G20/OECD Principles of Corporate Governance”, available at: <https://www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance/> (Accessed 05 March 2026).
5. World Bank. (2023), “Reports on the Observance of Standards and Codes (ROSC) – Accounting & Auditing”, available at: <https://www.worldbank.org/en/programs/rosc> (Accessed 05 March 2026).
6. IASB. (2023), “Conceptual Framework for Financial Reporting”, IFRS Foundation, available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/conceptual-framework/> (Accessed 05 March 2026).
7. Transparency International. (2022), “Corruption Perceptions Index 2022”, available at: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022> (Accessed 05 March 2026).
8. UNCTAD. (2019), “ISAR Guidance on Core Indicators for Entity Reporting”, available at: <https://unctad.org/publication/guidance-core-indicators-entity-reporting> (Accessed 05 March 2026).
9. IAASB. (2022), “International Standards on Auditing”, available at: <https://www.iaasb.org/publications/international-standards-auditing> (Accessed 05 March 2026).
10. Humphrey, C., Mardini, P. and O'Dwyer, B. (2025), “Reshaping an issue-based field: Assessing the impact of IFAC on the global development aid agenda”, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 38, no. 1, available

at: <https://www.emerald.com/aaaj/article/38/1/381/1244862> (Accessed 05 March 2026).

11. Rossman, P. A. (2009), "Defining the International Accounting Standard Board's governance network", ProQuest.

12. Lamport, M. and Soobaroyen, T. (2023), "Challenges in promoting and enforcing international ethical standards in emerging economies", Research on Accounting and Ethics. Edward Elgar, available at: <https://www.elgaronline.com/edcollchap/book/9781800881020/book-part-9781800881020-27.xml> (Accessed 05 March 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 14.03.26

Прорецензовано / Revised: 18.03.26

Схвалено до друку / Accepted: 20.03.26